

УДК 374(477.87): 377.02
К 89

Вікторія КУЗЬМА,
*заступник директора
з навчально-методичної роботи
Закарпатського обласного центру
науково-технічної творчості учнівської молоді,
м. Ужгород, Україна*

**ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ
(НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКАРПАТСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ)**

Кузьма В. В. Етапи становлення позашкільної освіти на закарпатті (на прикладі діяльності закарпатського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді). У статті відтворено історію становлення позашкільної освіти на Закарпатті, зокрема науково-технічного напрямку. Висвітлено проблеми діяльності позашкільних навчальних закладів та їх роль у сучасному вихованні молоді. Окреслено основні завдання, які стоять перед освітою у збереженні позашкільля та подальшого її розвитку.

Ключові слова: позашкільна освіта, виховання, учнівська молодь, технічна творчість.

Кузьма В. В. Этапы становления внешкольного образования на Закарпатье (на примере деятельности Закарпатского областного центра научно-технического творчества ученической молодежи). В статье воссоздана история становления внешкольного образования на Закарпатье, в частности научно-технического направления. Отражены проблемы деятельности внешкольных учебных заведений и их роль в современном воспитании молодежи. Очерчены основные задания, которые стоят перед образованием в сохранении внешкольного образования и дальнейшего его развития.

Ключевые слова: внешкольное образование, воспитание, ученическая молодежь, техническое творчество.

Kuzma V. Formation stages of non-school education in Transcarpathia (through the example of Transcarpathian regional center for scientific and technical creativity of pupils). The article has reproduced the history of formation of the non-school education in Transcarpathia, especially its scientific and technical tendencies. Activity problems of the non-school educational institutions and their role in the modern education of youth have been examined. The basic tasks we are facing in maintaining the out of school activity and its further development are described in the article.

Key words: non-school education, education, pupils, technical creativity.

© Вікторія Кузьма, 2017

Постановка проблеми. У системі безперервної освіти України позашкільна освіта справедливо посіла вагоме місце й стала її невід'ємною та унікальною ланкою. Свідченням цього є те, що відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» позашкільні навчально-виховні заклади були віднесені до загальної середньої освіти як навчальні заклади для виховання дітей та задоволення їхніх потреб у додаткових знаннях, уміннях, навичках за інтересами (наукових, технічних, художньо-естетичних тощо) [2]. А прийнятий у червні 2000 р. Закон України «Про позашкільну освіту» [3] відповідно до Конституції України визначив державну політику у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, а також організаційні, освітні та виховні заходи. Цими та рядом інших державних документів передбачається посилення уваги до творчого, інтелектуального та духовного розвитку особистості [1; 5; 6].

Упродовж останніх років комерціалізація засобів масової інформації, неконтрольований потік в Україні низькопробної видовищної продукції, яка здебільшого має агресивну спрямованість, зумовлює необхідність створення умов для забезпечення змістовного дозвілля дітей і підлітків. Зростає значення як для окремої людини, так і для суспільства в цілому, позашкільної освіти, в основу якої покладено принципи гуманізму, демократизму, єдності загальнолюдських і національних цінностей, безперервності, добровільності, доступності та практичного спрямування. Сфера позашкільної освіти перебуває на важливому етапі свого розвитку, переходу до більш якісного стану, що зумовлено принциповими змінами в суспільній свідомості. Саме тому в сучасних умовах значно активізується розвиток мережі різноманітних позашкільних навчальних закладів, змінюються підходи до розвитку творчих об'єднань за інтересами дітей та учнівської молоді в позаурочний та позанавчальний час, посилюється увага до професійної орієнтації учнів, їх допрофесійної та професійної підготовки [15].

На початку листопада 2014 р. Міністерство освіти і науки України опублікувало на своєму сайті проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. – для громадського обговорення. Проект був підготовлений Стратегічною дорадчою групою при МОН, до якої ввійшли представники Коаліції неурядових організацій «За освітню реформу». Основні положення Концепції розвитку освіти викликали в суспільстві жваву дискусію. Пропозиції висловлювались на зібраннях освітян, в соціальних мережах, на порталі «Освітня політика» та на інших майданчиках. Особливо неочікуваним і найбільш тривожним постало питання позашкільної освіти та її діяльності взагалі. У проекті Концепції розвитку освіти України позашкільна майже не розглядалась.

Велике занепокоєння для педагогів-позашкільників викликала і нова редакція Закону України «Про освіту», яка виключила позашкільну освіту із структури формальної освіти, залишаючи в ній такі рівні, як дошкільна освіта, середня освіта, професійна освіта, вища освіта. Розробники нової редакції розглядали позашкільну освіту як складову

неформальної освіти, що на погляд експертів могло стати кроком назад і поставити під загрозу не тільки існуючу нормативно-правову базу, а і унеможливити збереження цієї ланки освіти.

З огляду на важливу соціальну роль цієї ланки освіти та значний виховний потенціал позашкільних навчальних закладів особливої уваги потребує, насамперед, проблема збереження і розширення мережі позашкільних навчальних закладів різних типів державної та комунальної форм власності, недопущення їх перепрофілювання й реорганізації, відчуження земельних ділянок.

Після затвердження Державного бюджету, внесення змін до Бюджетного кодексу, до Закону України «Про позашкільну освіту» ситуація погіршилась. У зв'язку із недостатнім фінансуванням галузі стали наявні факти злиття закладів і прийняті рішення про закриття з 1 червня 2015 р. позашкільних закладів. Так, у м. Мукачево, міська рада прийняла рішення про закриття з 1 червня трьох позашкільних навчальних закладів системи освіти: еколого-натуралістичний центр, станції юних техніків, центр туризму, краєзнавства, екскурсій та спорту. Завдяки цьому понад 3 тисячі дітей міста змушені будуть припинити свої заняття в різноманітних гуртках. Яку альтернативу можна запропонувати їм, де надалі вони будуть проводити свій вільний час і яка кількість педагогів опиняться без роботи? У січні цього року Міністр освіти звернувся особисто до кожного голови обласних державних адміністрацій з проханням зберегти діючу мережу позашкільних навчальних закладів. Про це йдеться у листі «Щодо збереження мережі позашкільних навчальних закладів» від 29.01.2015р. № 1/9-40. У листі зазначено, що такі рішення нерідко приймаються без урахування освітніх потреб і соціальних запитів населення, необхідності забезпечення змістовним дозвіллям дітей, які вимушено переселені із зони антитерористичної операції [4]. При цьому місцевими органами влади не розглядаються можливості додаткових джерел фінансування, співпраці з недержавним сектором, бізнесом, структурами, які зацікавлені в підтримці талановитих і обдарованих дітей, не запроваджуються альтернативні форми охоплення дітей позашкільною освітою. Тому рішення про закриття навчальних закладів створюють соціальну напругу в суспільстві, формують відповідну громадську думку щодо освітньої політики.

Сьогодні позашкільні навчальні заклади здійснюють належне патріотичне виховання дітей та молоді, є організаторами масових національно-патріотичних заходів, військово-патріотичних ігор, естафет, змагань, конкурсів, фестивалів тощо. Цей напрям виховної роботи визначений пріоритетним в державній політиці. Але не всі органи місцевої влади дослухаються до позиції Міністерства та з урахуванням фінансово-економічних труднощів регіонів не зважають на думку центрального органу освіти.

Коли ми говоримо про якість освіти як основу її конкурентоспроможності, ми повинні розуміти, що час вимагає від позашкільної освіти змін. Сучасний позашкільний заклад повинен стати дійсно відкритою соціально-педагогічною системою, від-

критою для сучасних технологій, сучасних напрямлень роботи, які викликають у дітей зацікавленість. Ця сфера може і повинна стати інноваційним майданчиком для апробації освітніх моделей і технологій майбутнього. Звичайно позашкілля потребує державної підтримки, але й ми, педагоги, маємо навчитись працювати по новому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У результаті науково-дослідницької діяльності в Україні було здійснено вагомий внесок у розвиток теоретичних засад позашкільної освіти. Наукові дослідження сучасних українських вчених були спрямовані на розробку питань позашкільної педагогіки, педагогічного процесу в позашкільних навчальних закладах; організаційно-управлінських основ діяльності позашкільних навчальних закладів; виховання, розвитку і соціалізації учнів в позашкільних навчальних закладах; становлення і розвитку позашкільних навчальних закладів. Низка розвідок українських науковців присвячена дослідженню теоретичних і методологічних проблем творчості обдарованих [17]; питань неперервної освіти обдарованої молоді [19], особливостей освітнього процесу обдарованих у позашкільних закладах, зокрема у творчих об'єднаннях, малих академіях наук [8; 9; 12]; висвітлено тенденції формування інтелектуальної молоді еліти в Україні [16]. Мало вивченою та дослідженою є позашкільна освіта Закарпаття. Особливо її історичні аспекти. Історію науково-технічної творчості на Закарпатті досліджували науковці Ужгородського національного університету В. Сагарда – доктор педагогічних наук, професор; В. Фернега – Заслужений вчитель України та В. Зомбор – директор Закарпатського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді [18].

Метою є проаналізувати етапи становлення позашкільної освіти на Закарпатті, визначити її основні проблеми, напрямки, тенденції та стратегії розвитку (на прикладі історії становлення і розвитку закарпатського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді).

Виклад основного матеріалу. Позашкільна освіта в Україні пройшла довгий шлях випробувань, пошуків і зовсім мало залишилось до відзначення її 100-літнього ювілею. 1918 р. вважається роком народження позашкільної освіти в Україні, коли в уряді молоді Української держави, видатний педагог і громадський діяч Софія Русова очолила два відділи – шкільного виховання і позашкільної роботи. Питання про позашкільну освіту і виховання займало чільне місце уже у «Кодексі законів про народну освіту в УРСР» 1922 р. З 1925 р. почався перехід до планового розвитку мережі позашкільних закладів, вдосконалюється система управління позашкільною освітою [10: 6].

В основному за період 1920–1941 рр. в Україні склалася державна й суспільна мережа позашкільних закладів, що дало можливість розвивати всебічні здібності та інтереси молодого покоління. Визначилися типи позашкільних закладів як комплексних (будинки, палаци піонерів, дитячі містечка, парки тощо), так і спеціалізованих (станції юних натуралістів, техніків, туристів; музичні, ху-

дожні, спортивні школи; бібліотеки, бібліотеки-читальні, дитячі театри, кінотеатри, театри ляльок, дитячі залізничні тощо) [20: 40-47].

Одним із головних завдань позашкільного виховання було залучення дітей і підлітків до техніки, розширення політехнічного кругозору. Технічні гуртки почали працювати з 1923 р., бо в цей період трудове виховання стало одним із провідних напрямів діяльності позашкільних закладів. Перед гуртками було покладено завдання – розвивати дитячий інтерес до технічної творчості, вивчати історію розвитку техніки, проводити технічні екскурсії, організовувати виставки. У позашкільних закладах організовували популярні бесіди, лекції на технічні теми, читання у зв'язку з вивченням виробництва. Велися пошуки нових типів дитячих позашкільних закладів.

У грудні 1927 р. в Києві було організовано першу в республіці дитячу технічну й сільськогосподарську станцію. Дитячі технічні станції, або станції юних техніків, були покликані вести роботу з дітьми в галузі техніки. При станціях діяли гуртки юних авіа- та судомоделістів, радіо гуртки тощо. Основними принципами змісту роботи цих гуртків були безпосередня громадська користь усього виготовлюваного гуртками; тісний зв'язок практичної роботи гуртка з вивченням відповідної галузі промисловості; спільна робота гуртка з усією роботою закладу; колективність у роботі; найбільша самодіяльність дітей у визначенні й побудові роботи; посиленість матеріалу.

На Закарпатті в цей час однією з форм позашкільної освіти були гуртки Пласту, які поширювались завдяки товариству «Просвіта». Окрім всього іншого, пластуни вчилися орієнтуватись на місцевості, азбуки Морзе, надавати першу медичну допомогу, брали участь у різних змаганнях [22: 72].

У 1920-і рр. на Закарпатті організовуються так звані господарські школи, в яких учні в позанавчальний час навчилися господарській праці (шити, пекти, обробляти землю, набувати навичок з основ садівництва, доглядати за тваринами, проводити дрібний ремонт господарського інвентаря тощо). Таких шкіл у 1938 р. було 134, де у 950 класах навчалось майже 7,3 тис. учнів [18:28].

У зв'язку з політехнізацією освіти у 30-х роках значне місце в діяльності позашкільних закладів України посідає технічна пропаганда. На 1932 р. в Україні налічувалося 9 великих та 40 маленьких дитячих технічних станцій, велика кількість різних технічних гуртків. Робота в технічних гуртках, в основі якої лежали моделювання, дослідництво, створення дійових моделей, давала спеціальні знання і навички з певним мінімумом політехнічних знань.

22 листопада 1933 р. була прийнята «Постанова про допомогу школярам в оволодінні технікою», де наголошувалось, що всі міські бюро дитячих технічних станцій зобов'язані знайти авторів із складання книжок для дітей, для створення і випуск дитячих технічних кінофільмів із промисловості, агротехніки, взяти на себе організацію дитячих технічних станцій при школах, призначити

технічних керівників гуртків, доручити їм організувати виставки, проводити лекційну роботу в технічних гуртках [17: 97-99].

Перший державний позашкільний заклад з технічної творчості на Закарпатті був відкритий в червні 1946 р. в м. Ужгороді, як обласна дитяча технічна станція з відділеннями: технічна творчість і юних натуралістів мічурінців. Так цього року рух юних техніків на Закарпатті буде відзначати свій 70-літній ювілей.

У 1952 установа була реорганізована і на її базі був створений перший профільний позашкільний заклад – обласна станція юних техніків, а відділ колишньої дитячої станції юних натуралістів-мічурінців виділяється в окрему обласну станцію юних натуралістів [18: 48].

У цей час розширюється профільність гуртків. Додатково було відкрито судномодельний, автотракторний гуртки та «Умлі руки».

У грудні 1952 р. було проведено обласний семінар-практикум учнів-старост шкільних технічних гуртків, семінар практикум керівників авіамоделейних гуртків.

Огляд технічної виставки

У 1960-1970 рр. під особливим контролем органів управління освітою та комсомолу відбувається заохочення технічної творчості дітей та учнівської молоді. Проголошується Всесоюзна акція-конкурс «Тобі, люба Батьківщино», яка позитивно вплинула на становлення технічних та спортивно-технічних гуртків. Патріотичному вихованню сприяло проведення дитячих ігор «Зірниця» та «Орлятко».

У 1973 р. Мінпрос СРСР видає постанову «Про участь у всесоюзному огляді науково-технічної творчості молоді», за якою починають виділяти значні кошти на стимулювання розвитку дитячої технічної творчості.

З перших днів відкриття Закарпатської обласної станції юних техніків щорічно проводяться районні (міські), обласні, всеукраїнські виставки-конкурси технічного моделювання та технічної творчості, зміст і тематика, яких щорічно вдосконалювалася.

Протягом 1960-х рр. в Україні розпочинається рух зі створення Малих академій наук.

У 1970-ті рр. при Ужгородському (тоді) державному університеті було створене Закарпатське обласне відділення Малої академії наук, яке при підтримці вчених краю, і зокрема, ректора університету професора Чепура успішно діяло. Але в кінці 80-х років з відомих соціально-політичних причин своє існування припинило.

12 лютого 1998 р. в області заново офіційно відкрито з новим змістом і формами роботи Закарпатське територіальне відділення Малої академії наук України. Координаційно-методичним центром МАН став Закарпатський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді а базовим науковим закладом є Ужгородський національний університет.

На прохання управління освіти та науки Закарпатської ОДА долучитися до роботи з юними академіками – першими відгукнулися найвідоміші вчені нашого краю: Опачко Іван Іванович, Комендар Василь Іванович, Братійчук Мотря Василівна, Теличко Федір Федорович та інші.

Президентом Закарпатського відділення Малої академії наук на установчій конференції було обрано академіка Національної академії наук України, іноземного члена Угорської Академії наук, директора інституту електронної фізики Національної академії наук України Отто Бартоломійовича Шпеника.

У 1999 р. вперше було проведено I-II етапи Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів членів МАН України.

Уже в перший рік існування обласного відділення МАН із 150 учнів навчальних закладів області (загальна кількість юних науковців в області на цей час сягнула 1000 чоловік), які брали участь у Всеукраїнських конкурсах, 12 стали їх переможцями і призерами, а учень 8 класу Воловецької ЗОШ Лопіт Василь став лауреатом Міжнародного конкурсу «Космос» у Москві.

У вересні 1998 р. на базі Закарпатського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді Міністерство освіти і науки України, Український державний центр науково-технічної творчості учнівської молоді, Ужгородський державний університет провели Всеукраїнський колоквиум школярів «Космос. Людина. Духовність». З цього часу, цей захід є традиційним і популярним серед молоді, яка цікавиться дослідженням космосу. Щороку у колоквиумі беруть участь представники майже з усіх областей України.

Експерсії до лабораторії космічних досліджень та до інших лабораторій наукових установ м. Ужгорода

Всеукраїнські змагання з радіопеленгації «Полювання на лис»

Обласні змагання з авіамодельного спорту

Закарпатська команда на всеукраїнських змаганнях з кубку чемпіонів України з картингу

Наукові дослідження космосу полонили закарпатську учнівську молодь. Щороку збільшувалась кількість бажаючих учнів приймати участь у Всеукраїнських конкурсах, конференціях пов'язаних з вивченням Всесвіту і астрономії. Та найбільший інтерес у дітей зростав після відвідування Обсерваторії Ужгородського національного університету.

Нові форми роботи з обдарованими учнями дали велику можливість наповнити новим змістом діяльність установи. За таких умов забезпечується інтелектуальний і духовний розвиток талановитої молоді. Створюються умови для творчого самовдосконалення, виявлення обдарованих учнів у старших класах.

Найбільшого зрушення в розвитку технічної творчості в Закарпатській області відбулося наприкінці вісімдесятих і початку дев'яностих років, коли майже в усіх районах було відкрито районні станції юних техніків.

Якщо до цього часу крім обласної працювала тільки Мукачівська міська станція юних техніків, такі станції відкриваються у Хусті, Рахові, Тячеві, Виноградіві, Іршаві, Великому Березному, Чинадієві, Берегові, Верхніх Воротах. В області залишилися тільки Перечинський, Міжгірський і Свалявський райони, де не було відкрито районних станцій юних техніків через відсутність відповідних приміщень і, можливо, з причин недостатньої переконаності тодішніх керівників освіти згаданих районів у ролі технічної творчості в загальному прогресі і розвитку суспільства. Та на превеликий жаль саме із згаданих причин та з метою економії коштів ряд районних станцій юних техніків було закрито. Багато коштів зекономлено не було і великого впливу на виплату зарплат немає, а шкоду від цього ми відчуємо з часом. Це істина, яка підтверджена історією освіти. Не випадково у Законі України «Про освіту», у статті 38 «Позашкільна освіта» чітко вказано, що вона є частиною структури освіти і спрямовується на розвиток здібностей і талантів дітей, учнівської та студентської молоді, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні. Тому стає незрозумілим, яким шляхом буде забезпечуватися ця законодавча вимога у тих районах, де позашкільні заклади закрито. Учні втрачають можливості розвитку і підтримки юних талантів і обдарувань для формування творчої наукової еліти, нехтується задоволення потреб учнівської молоді у професійному самовизначенні відповідно до їх інтересів і здібностей. А це ті стратегічні завдання позашкільного навчання і виховання, що визначені також Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI ст.), Законом України «Про позашкільну освіту» [18: 30].

Сьогодні помилки, допущені понад 20 років тому, зовсім не враховуються керівництвом області і на місцях. Надзвичайно прикрим став факт закриття трьох позашкільних закладів освіти в м. Мукачеві з 1 червня 2015 р.

Таким чином, з 11 позашкільних закладів технічного спрямування в Закарпатській області працює тільки 5 (Закарпатський обласний центр нау-

ково-технічної творчості учнівської молоді, Іршавська станція юних техніків, Хустський та Рахівський районні центри науково-технічної творчості учнівської молоді, Хустський міський центр науково-технічної творчості учнівської молоді).

Відповідно до мережі гуртків науково-технічного напрямку позашкільних навчальних закладів Закарпатської області станом на 2014/15 навчальний рік всього науково-технічною діяльністю було охоплено 16525 вихованців. Координаційну діяльність технічної творчості в області здійснює Закарпатський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді.

Основні функції центру: навчально-методична робота, методико-координаційна робота, організаційно-масова робота, навчально-виховна робота, організація науково-дослідницької діяльності учнівської молоді, робота з обдарованими дітьми та учнівською молоддю області.

У центрі працює близько 80 працівників, з яких: 48 основних працівників (з них – 26 педагогічних працівників) 31 сумісників (з них – 29 педагогічних працівників). При центрі працюють 52 гуртки, що забезпечують навчанням 2160 вихованців у напрямках: художньо-технічний, інформаційно-технічний, спортивно-технічний, початково-технічний, предметно-технічний.

Протягом кожного навчального року центр проводить більш ніж 25 обласних масових заходів, крім того, команди Закарпатської області приймають участь у близько 30-и всеукраїнських масових заходах. При Закарпатському територіальному відділенні МАН працює 18 філій. Протягом 2014-2015 н. р. в МАН Закарпаття працювали 495 гуртків та секцій, у яких науково-дослідницькою та пошуковою діяльністю займалося 6067 учнів.

На сьогодні центр знаходиться на шляху інноваційної діяльності, адміністрація закладу бере до уваги особливості складу педагогічного та учнівського колективів. У наш час для підготовки молодих спеціалістів для різних областей науки, техніки, культури і виробництва належить вирішити складні та відповідальні завдання. Їх складність полягає в тому, що нове покоління буде працювати на якісно вищому науково-технічному та культурному рівні. Відповідно, в процесі підготовки підростаючого покоління до самостійної діяльності, потрібно передати йому все краще, сучасне і передове, що досягнуте на цьому етапі розвитку науки, техніки і культури. Складності цієї підготовки полягають, також і в тому, що по мірі розвитку суспільства надзвичайно швидко збільшується об'єм знань і досвіду людства, що має вивчити і освоїти молоде покоління, щоб опираючись на них і творчо опрацювати ці досягнення, надалі розвивати прогрес нашої країни [13: 4].

Тому особливо потрібно звернути увагу на організацію роботи з дітьми в тих видах людської діяльності, які потребують певних здібностей, таланту, більших навиків і систематичної ціленаправленої праці. Саме сюди і відноситься розвиток науково-технічної творчості учнівської молоді – розвиток їх конструкторських та винахідницьких здібностей.

Складність розвитку технічної творчості учня, на відміну від інших його здібностей (музичних, образотворчих, вокальних і т.д.) визначається колосальними темпами науки і техніки. Те, що було відкрито або винайдено 5-10 років тому назад, застаріває і поступається новим відкриттям і винаходам, новим методам і прийомам праці.

Так само швидко змінюються ідеї, напрямки і проблеми науки і техніки. І молодій людині часто важко розібратися, осмислити і залишитися на творчих позиціях в цьому бурхливому водовороті науково-технічного прогресу. Окрім того, технічна творчість і винахідництво вимагають від молоді володіння найрізноманітніших практичних навиків і технічної кмітливості, які накопичувалися довгим і наполегливим шляхом. Таким чином, щоб забезпечити послідовність накопичування знань і досвіду з техніки, що вимагає значної праці і часу, доцільно розвивати технічну творчість людини з раннього дитинства. Це підтверджується й тим, що у багатьох визначних вчених, інженерів та винахідників саме з дитинства пробуджувався інтерес до науки і техніки, який розвивається і закріплюється не тільки в процесі загальноосвітньої діяльності, але і шляхом конкретної практичної діяльності технічного напрямку.

Успішний розвиток технічної творчості школярів можливий тільки в умовах роботи технічних гуртків. При цьому важливе значення мають не тільки умови праці вихованців в технічних гуртках і матеріально-технічне забезпечення практичних робіт, але і організація навчання вихованців основами теорії, елементам конструювання технічних пристроїв і практичним навичкам роботи.

Значення технічної творчості у формуванні якостей особистості та трудовому становленні молоді людини надзвичайно велике і багатогранне. Технічна творчість – це насамперед засіб виховання таких важливих якостей, як повага і любов до праці, допитливість, цілеспрямованість, воля до перемоги. Технічна і наукова творчість синтезуються в одне ціле – науково-технічну творчість: технічна творчість набуває дослідницького характеру, а наукова дедалі більше спирається на технічні засоби моделювання, дослідно-конструкторські розробки.

Завдання сучасної системи позашкільної освіти і виховання полягає в тому, щоб підвести вихованців на момент закінчення середньої школи до обдуманого вибору професії та відповідного навчального закладу для продовження навчання.

На сьогодні за нинішніх освітніх реформ важко передбачити розвиток науково-технічної творчості у деталях, сказати напевне, якою вона буде за змістом, формами, характером тощо. Але потрібно сприяти формуванню, удосконаленню, реалізації ідеї та плану реформ [21].

Висновки. В Україні існує не так багато переваг в освіті, які залишилися із пострадянського періоду. Однією з переваг позашкільної освіти є те, що це – «територія свободи», яка не має жорстких вимог, має необхідну гнучкість, забезпечує свободу вибору виду діяльності, індивідуальний темп руху за власною освітньою траєкторією.

Навіть у нинішній непростій ситуації ні в якому разі не можна відмовлятися від конституційних гарантій загальної доступності і безкоштовності позашкільної освіти. Різде згортання цілого ряду проектів та програм, спрямованих на розвиток позашкільної освіти, загрожує позбавленням дітей умов для розвитку своїх здібностей, порушенням їх прав на підтримку творчого, інтелектуального та культурного потенціалу. Для збереження та подальшого розвитку позашкільної освіти важливо знаходити нові підходи, сучасні форми роботи, впроваджувати нові проекти, з урахуванням потреб суспільства, інтересів дітей та їх батьків в окремо взятому регіоні, місті, селищі. А це означає, що якість надання таких послуг повинна бути високою.

Перспективи. Отже, підводячи підсумки окреслимо основні завдання, які стоять перед нами у збереженні позашкільної та подальшого її розвитку: відзначити, що позашкільні заклади з технічної

- творчості учнівської молоді області впродовж свого існування відіграють важливу роль в інтелектуальному розвитку молоді, чим вносять гідний вклад в її соціалізацію, зокрема в підготовку висококваліфікованих робітників і спеціалістів області;

- переглянути й удосконалити систему науково-методичного забезпечення позашкільної освіти, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів науково-технічного спрямування позашкільних закладів освіти;

- забезпечити реалізацію комплексу заходів, спрямованих на підняття престижу педагога позашкільної освіти у суспільстві;

- покращити та вдосконалити реалізацію заходів, спрямованих на підняття престижу технічної творчості в області;

- позашкільним закладам активніше використовувати потенціал сучасних засобів комунікації для розвитку партнерства з родинами, бізнес-структурами, неурядовими організаціями, підвищення рівня поінформованості про свої досягнення і проблеми;

- розвивати інфраструктуру позашкільної освіти відповідно до вимог сьогодення;

- оновити зміст позашкільної освіти у відповідності до інтересів дітей, потреб сімей і суспільства;

- розвивати міжнародне співробітництво у сфері позашкільної освіти;

- створити механізми фінансової підтримки права дитини на участь в програмах позашкільної освіти не залежно від місця проживання і соціально-економічного статусу родини.

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.

2. Закон України про загальну середню освіту // Освіта України: Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001. – С. 103-126.

3. Закон України про позашкільну освіту // Освіта України: Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001. – С. 229-250.

4. Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо збереження мережі позашкільних навчальних закладів» № 1/9-40, від 29.01.2015р.

5. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Освіта України. – №94 – 3 грудня. – 2004 р. – С. 6-10.

6. Указ Президента України «Про Програму роботи з обдарованою молоддю на 2001–2005 роки» № 78/2001, від 8 лютого 2001 р. // Збірник документів по організації позашкільної освіти. – К., 2002. – С. 95-100.

7. Биковська О. В. Стратегічні напрями розвитку позашкільної освіти / О. В. Биковська / Позашкільна освіта: стратегія, інновації, практика / Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 21–23 травня 2009. – Суми, 2009.

8. Жестерьев С. Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу в позашкільних закладах // Рідна шк. – 2006. – № 8. – С. 15-17.

9. Жемойда В., Башкірова Н., Тараненко В. Виховуємо майбутніх дослідників // Рідна шк. – 2006. – № 8. – С. 35-38.

10. Ковбасенко Л. Сторінками історії позашкільної освіти в Україні / Л. Ковбасенко // Позашкільня. – № 9. – вересень, 2009р. – С. 6.

11. Ковбасенко Л. І. Організаціо-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу: методичний посібник / Л. І. Ковбасенко. – К., 2000. – 53 с.

12. Ковбасенко Л. І. Методика виховної діяльності в Малій академії наук України /Методичний посібник. – К., 2008. – 198 с.

13. Кордун О. Н. Вопросы организации и методики работы технических кружков школьников / О. Н. Кордун. Методическое пособие для руководителей технических кружков. – Пермь, 1968.

14. Музыка О. О. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження мотивації творчості // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 1999. – № 3. – С. 151.

15. Науменко Р. А. Державне регулювання розвитком позашкільної освіти в Україні / Р. А. Науменко / Позашкільна освіта: стратегія, інновації, практика /Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 21–23 травня 2009. – Суми, 2009.

16. Українська еліта та її роль в державотворенні: Матеріали Всеукр. наук-практ. конф. (18–19.05.2000 р.) / Ред.: С. Д. Максименко, М. І. Пірен. – К., 2000. – 313 с.

17. Рада Профспілок України. О помоци школьникам в овладени и техникой // ЦДАВО України. – Ф. 2605. – Оп. 4. – Спр. 468. – Арк. 97-99.

18. Сагарда В., Фернега В., Зомбор В. Науково-технічна творчість у змісті позашкільної освіти Закарпаття / В. Сагарда, В. Фернега, В.Зомбор / – Ужгород, 2001. – 126 с.

19. Ситенко Ю., Авраменко В., Шадура В. Система неперервної освіти для обдарованої молоді // Вісник НАН України. – 2003. – № 4.

20. Спектор М. Позашкільну роботу з учнями на принципову височінь / М. Спектор // Ком. освіта. – 1933. – № 1. – С. 40-47.

21. Таравський І. К., Пильтяй О. М. Роль та значення гуртків виробничо-технічного профілю / І. К. Таравський, О. М. Пильтяй // Педагогические науки. Проблемы подготовки специалистов. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2002.

22. Химинець Ю. Закарпаття – земля української держави / Ю. Химинець. – Ужгород, 1991. – С.72

Стаття надійшла до редколегії 24 лютого 2016 р.